

Konvergencia, állami szerepek, beruházások és vállalkozók az Európai Unióban

A KRTK EU-csoportjának szakmai workshopja

Az EU országok regionális szintű gazdasági konvergenciája

Rápillantás az egy főre jutó GDP-adatokra és az azt
meghatározó tényezőkre

Zsibók Zsuzsanna, PhD
tudományos munkatárs

MTA KRTK RKI DTO

zsibok@rkk.hu

Budapest, 2019. január 17.

Magyar Tudományos Akadémia
KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

Téma: a nemzeti szintű és a regionális gazdasági folyamatok együttmozgása az EU-ban

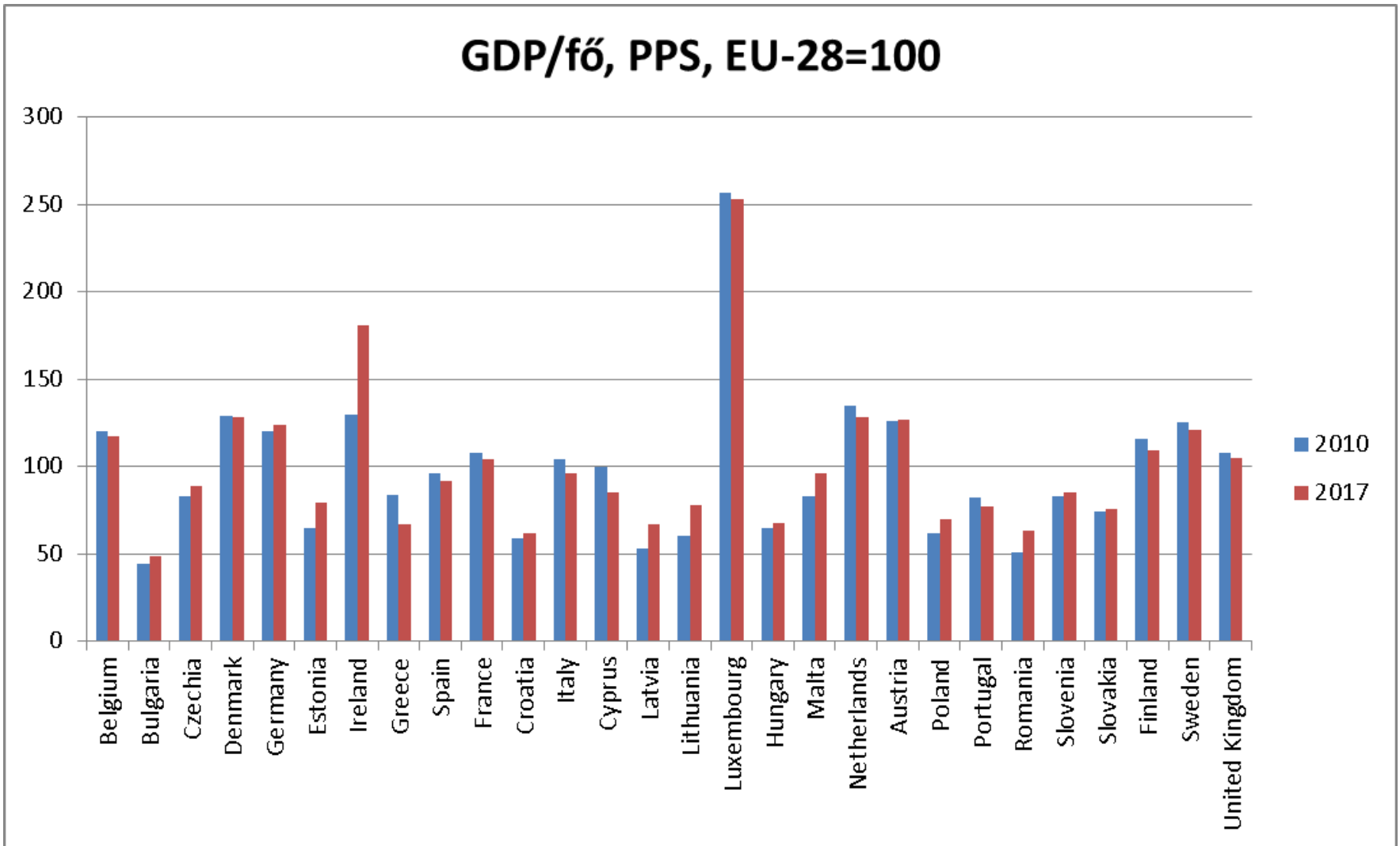
- *Milyen feltételezésekkel élhetünk a nemzeti szintű és a regionális szintű gazdasági fejlődés összefüggéséről?*
- Nemzetgazdasági szintű hatékonyság versus területileg kiegyenlített fejlődés
 - országok közötti konvergencia – országokon belüli divergencia árán?
 - új gazdaságföldrajz, új városgazdaságtan – átváltási kapcsolat a hatékonyság és a kiegyenlítés között
 - térbeli agglomerálódás – pozitív externáliák, humán tőke, innovációk
 - nagyvárosi térségekben a humán tőke, a fizikai tőke, az innovációk, a kreativitás „sűrűsége” hajtja a gazdasági növekedést, ezért érdemes a nagyobb koncentrációra törekedni
 - a fejlesztéspolitika egy „térbeli zéróösszegű játék”
 - a lemaradó térségek felzárkózását a spillover-hatások és a munkaerő-mobilitás biztosítják (emberközpontú szemlélet, ld. Világbank 2009, Glaeser 2011)
 - az empiria nem talált egyértelműen átváltási kapcsolatot (Martin 2008, 2015, Gardiner et al. 2011)
 - a felzárkózási folyamat nem történik meg automatikusan a lemaradó régiókban (Hadjimichalis-Hudson, 2014)
 - megfelelhetünk-e egyszerre mindkét kihívásnak? (Iammarino et al. 2017)
 - A kérdést a regionális tudomány már meghaladta

Téma: a nemzeti szintű és a regionális gazdasági folyamatok együttmozgása az EU-ban

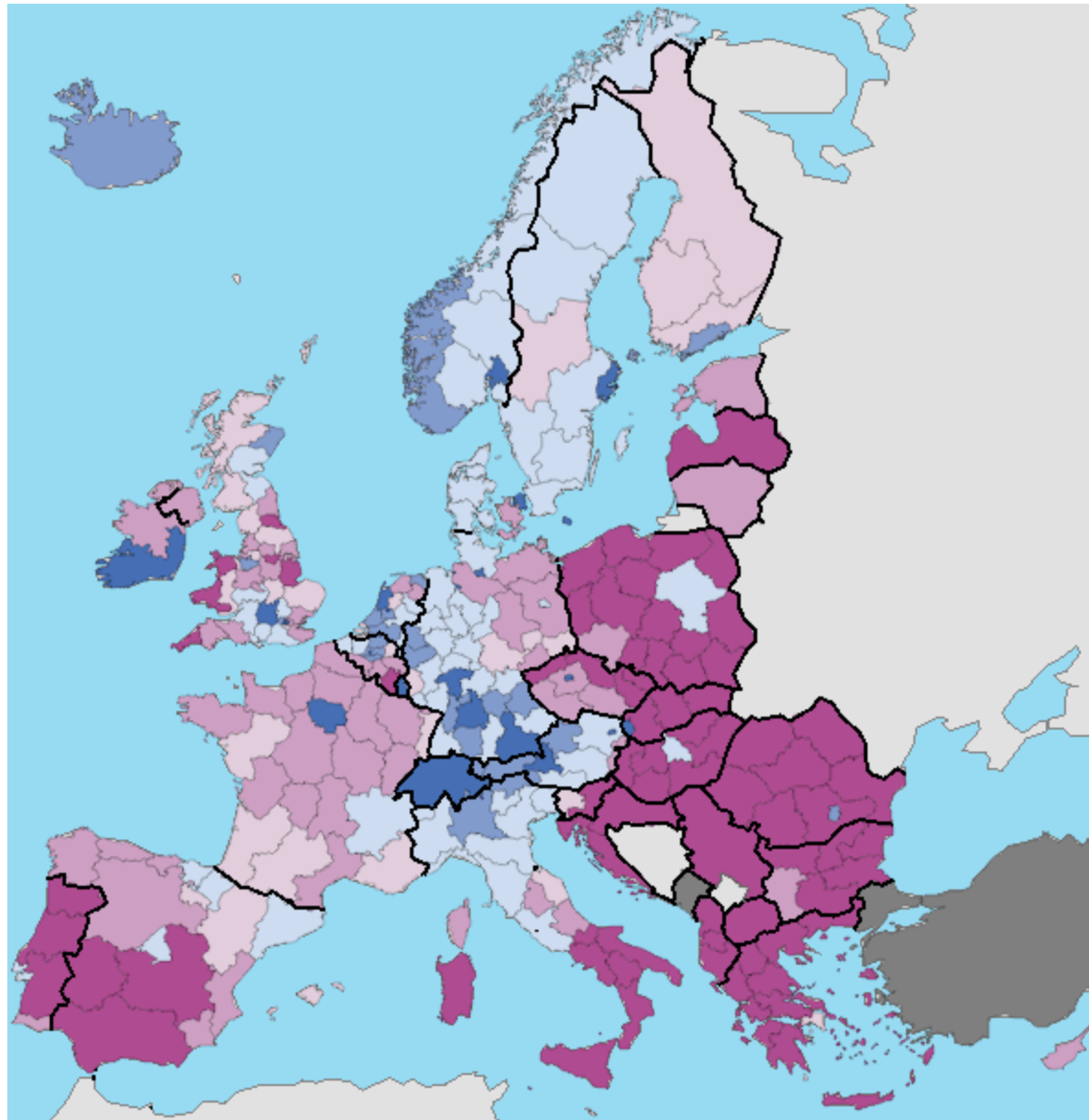
- Helyalapú (place-based) fejlesztés
 - a nemzetgazdasági növekedésnek egyaránt támaszkodnia kell a fejlett és a lemaradó régiók hozzájárulására
 - a térsemleges szakpolitikáknak is vannak területi hatásai
 - a helyalapú fejlesztés egy alulról építkező szemléletet követ (Capello et al. 2017)

A legfrissebb adatok

GDP/fő, PPS, EU-28=100

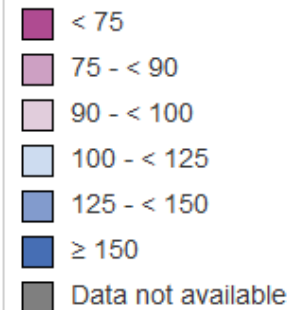

1 főre jutó GDP, 2016 (NUTS 2)

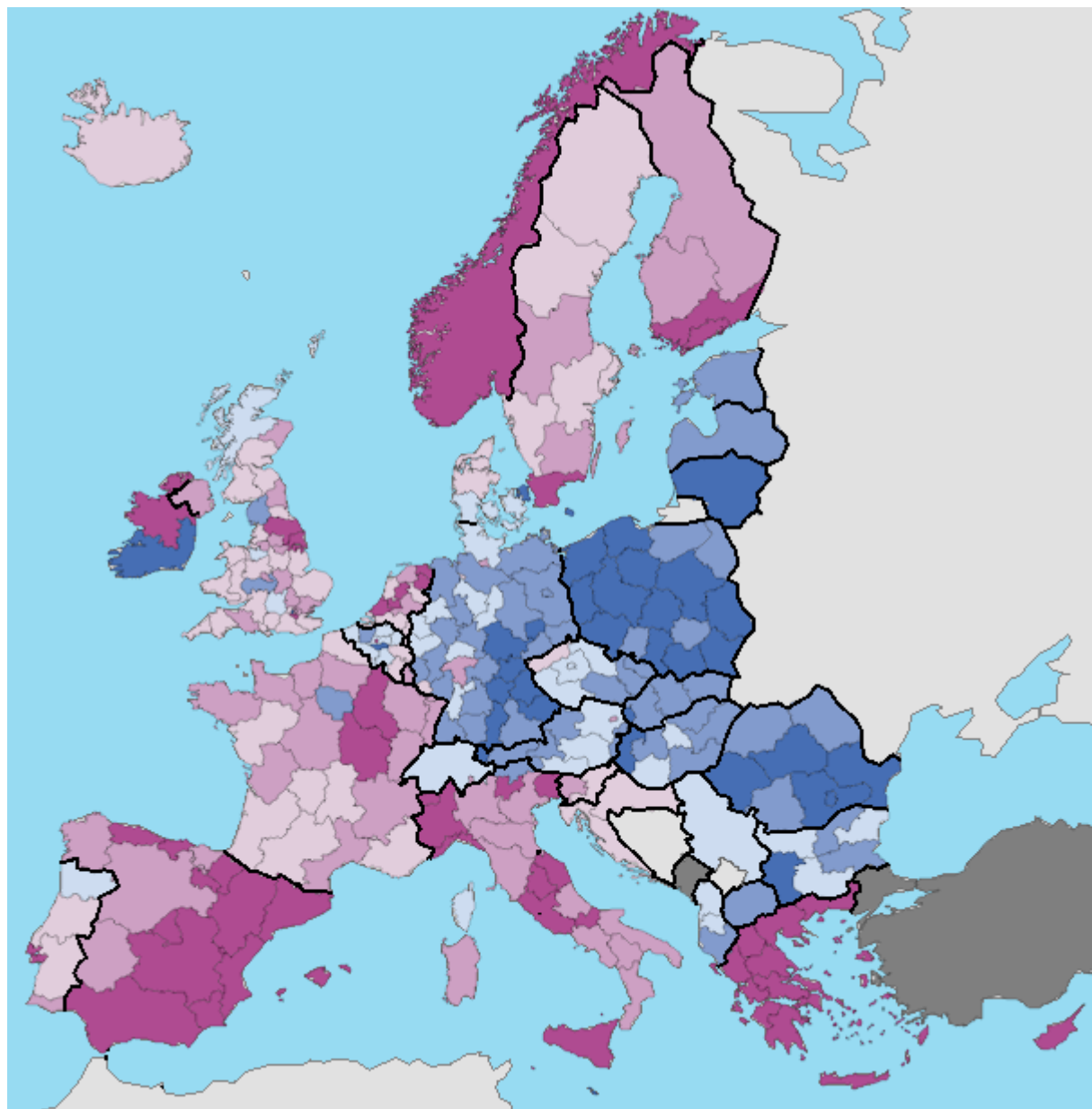
6.1 GDP per inhabitant

Gross domestic product (GDP) per inhabitant, by NUTS 2 regions, 2016 (based on data in purchasing power standards (PPS) in relation to the EU-28 average, EU-28 = 100)

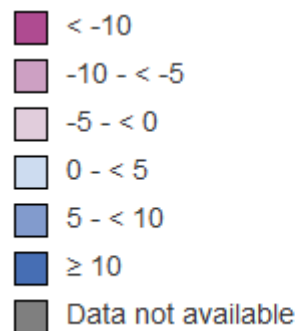
Forrás: EuroStat Statistical Atlas

Az 1 főre jutó GDP változása, 2007-2016 (NUTS2)

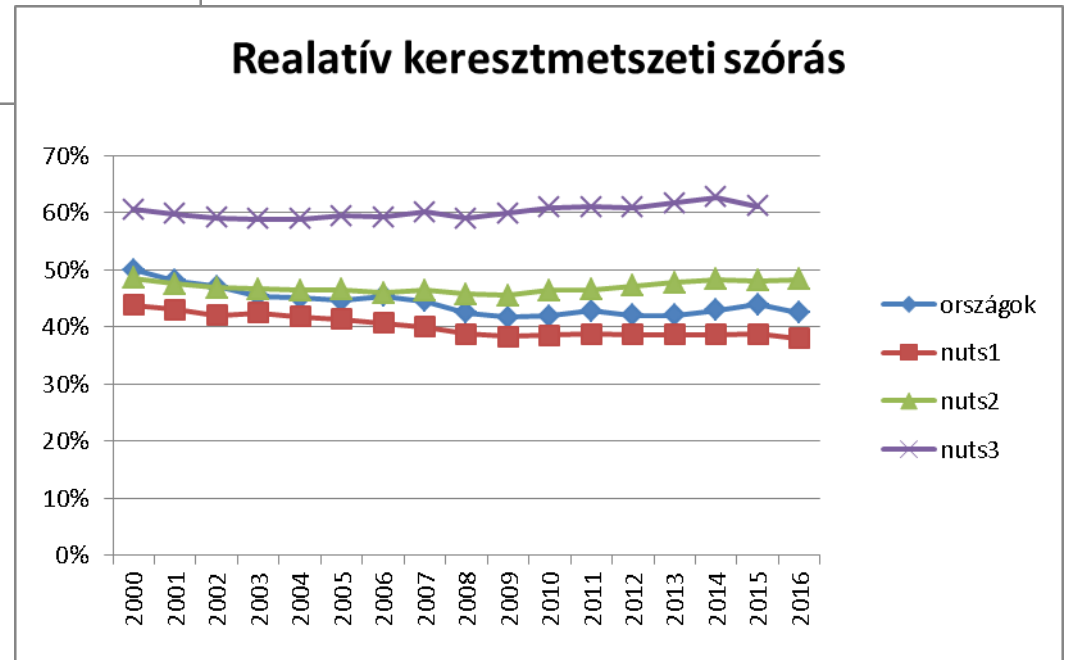
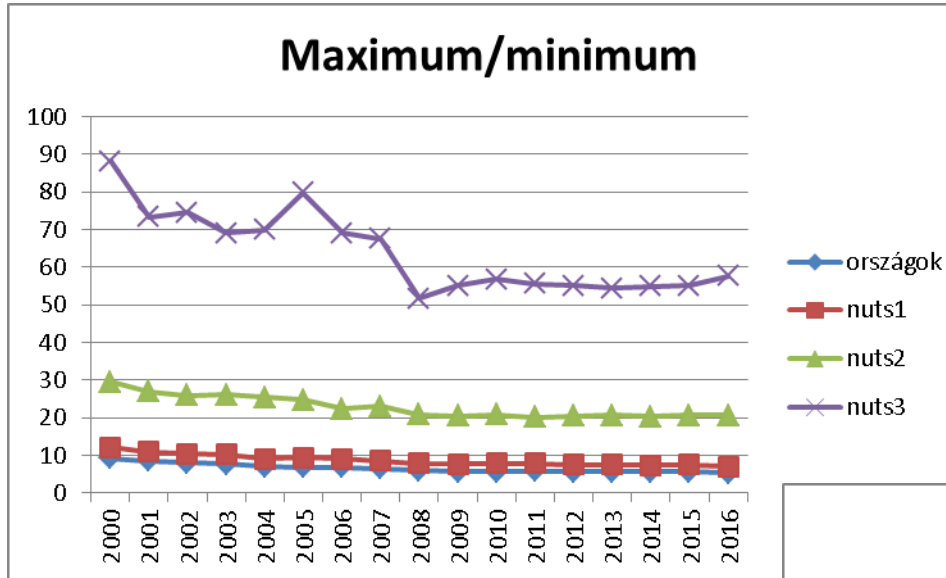
6.2 Change of GDP per inhabitant

Change of gross domestic product (GDP) per inhabitant, by NUTS 2 regions, 2007-2016 (percentage points difference for 2016 minus 2007; based on data in purchasing power standards (PPS) in relation to the EU-28 average, EU-28 = 0)

Forrás: EuroStat Statistical Atlas

Szigma-konvergencia (PPS/fő, változatlan árakon)

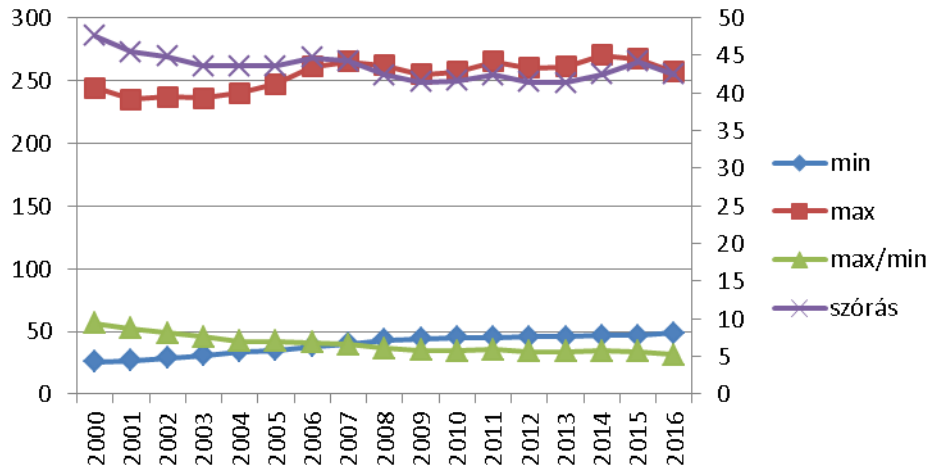

Forrás: EuroStat adatok alapján saját szerkesztés

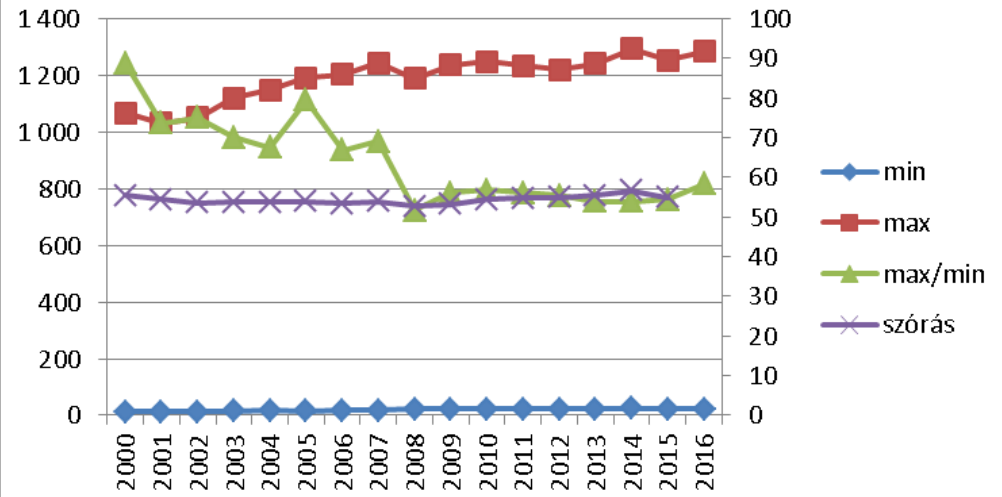
Szigma-konvergencia

EU-28=100

Országok közötti különbségek

NUTS 3 régiók közötti különbségek

Forrás: EuroStat adatok alapján saját szerkesztés

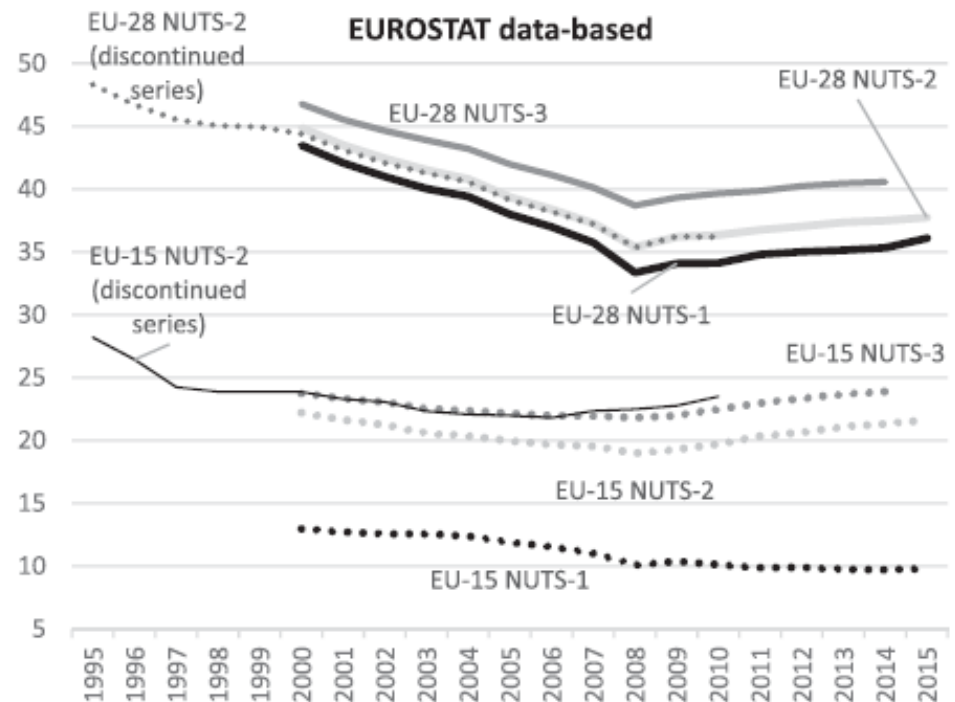
Szigma-konvergencia

Szóródási index

$$D = 100 \frac{1}{Y} \sum_{i=1}^n |(y_i - Y)|(p_i/P)$$

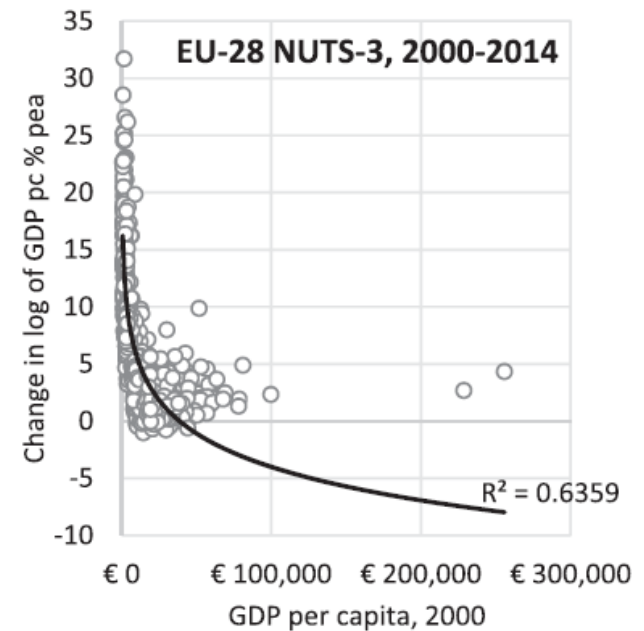
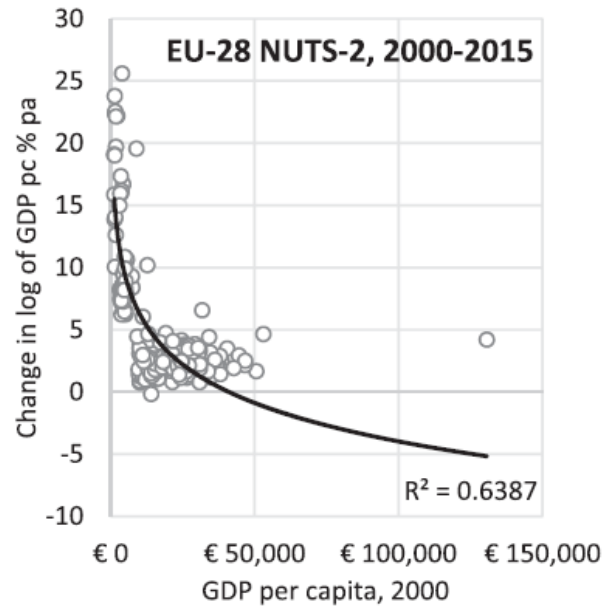
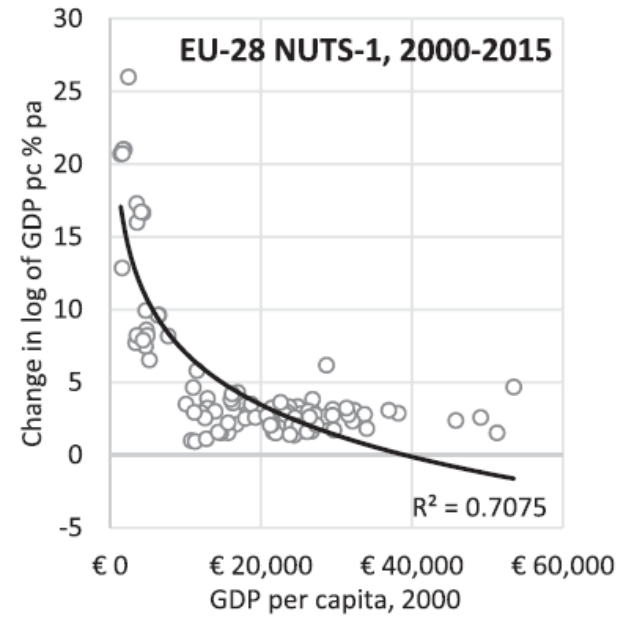
Szóródási (dispersion) index

D = a regionális és a nemzeti GDP/fő értékek közötti abszolút eltérések összege a népesség regionális részarányával súlyozva, a nemzeti GDP/fő százalékában kifejezve

Forrás: Mykhnenko & Wolff
(2018) p.8

Béta-konvergencia

Általános tanulságok

- Hosszú távon az összes területi szintet tekintve megfigyelhető a gazdasági konvergencia, de a gazdasági válságot követő időszakban csak az EU-15-országokban és csak NUTS 1 szinten
- A konvergencia elsősorban az elmaradottabb régiók felzárkózása következtében történik, nem a legfejlettebb régiók növekedésének a lassulása miatt
- A konvergencia-folyamatra nagy hatást gyakorol a befektetések nyugatról keletre áramlása és egyidejűleg a népesség (munkaerő) ezzel ellentétes irányú áramlása
 - különösen a magasabb területi szinteken
 - NUTS 3 szinten már inkább divergenciát okoz
- Országos szinten a kohéziós támogatások is a konvergenciát erősítik, a regionális szintű felzárkózásra gyakorolt hatásuk változó
 - Hosszú távon e hatások módosulhatnak

Országon belüli különbségek

- A KKE-országokban a konvergencia jellemzően a fővárosi régiók kiemelkedő teljesítményének tudható be, a többi régió inkább a lemaradók között van (kivételekkel)
- Hasonló tendenciákat mutat Dánia és Svédország
- A többi EU-15 országban konvergencia figyelhető meg, kivéve Olaszországot és Görögországot, ahol nincs szignifikáns béta-konvergencia (Spanyolországban is gyenge), illetve az Egyesült Királyságot
- Franciaországban a fővárosi régió és a tengerentúli térségek kivételével konvergencia figyelhető meg

Az 1 főre jutó GDP-t meghatározó tényezők

- Ld. Lengyel-Varga, 2018, Batista e Silva et al. 2016:

$$\frac{GDP}{népesség} = \frac{GDP}{foglalkoztatottak} \cdot \frac{foglalkoztatottak}{munkaképes korúak} \cdot \frac{munkaképes korúak}{népesség}$$

↓
munka-
termelékenység

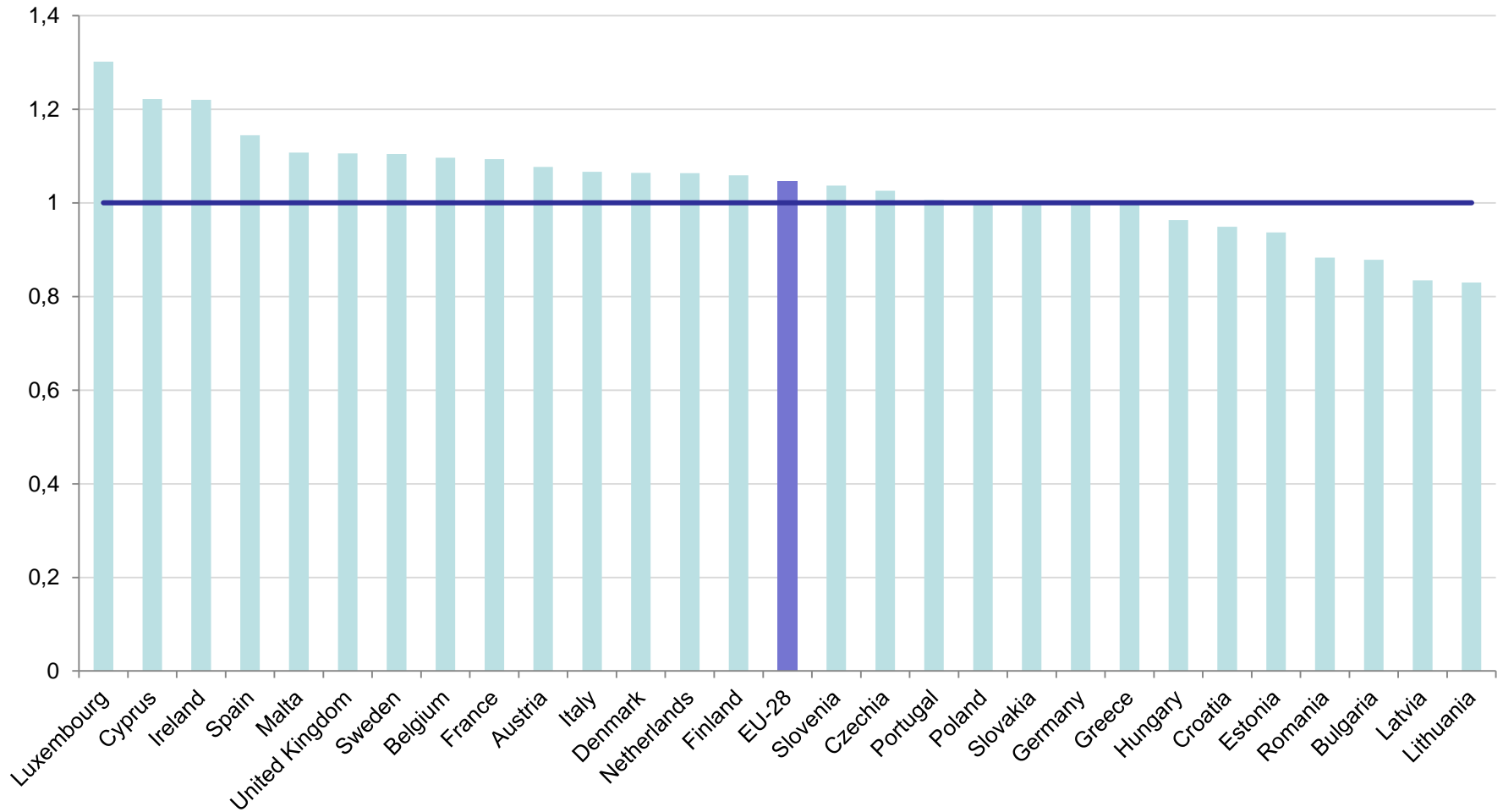
↓
foglalkoztatási
ráta

↓
munkaképes korúak
aránya

kiegészíthető még: $\frac{GDP}{foglalkoztatottak} = \frac{GDP}{munkaóra} \cdot \frac{munkaóra}{foglalkoztatott}$

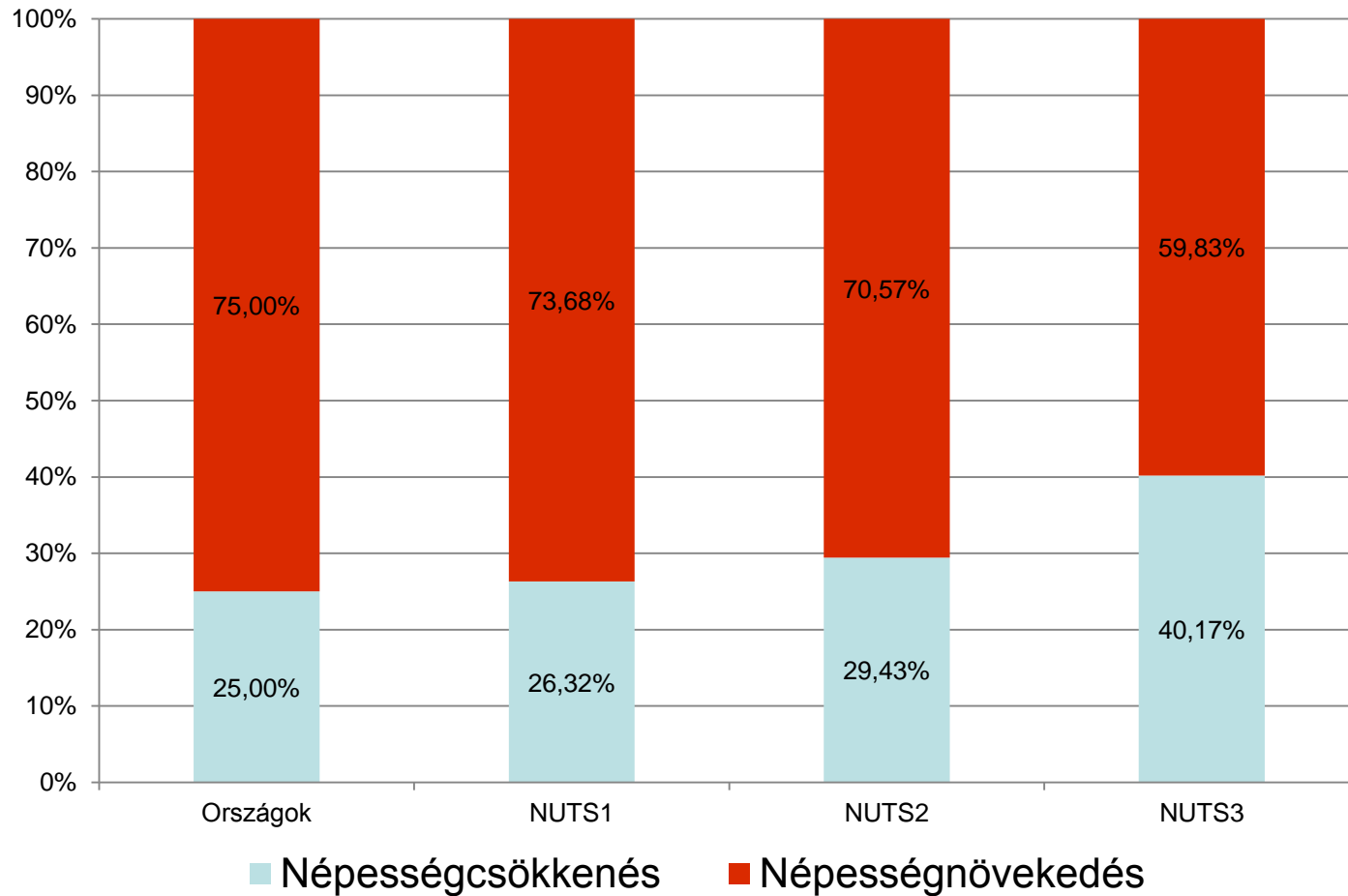
Demográfia

Népességváltozás 2000-2015

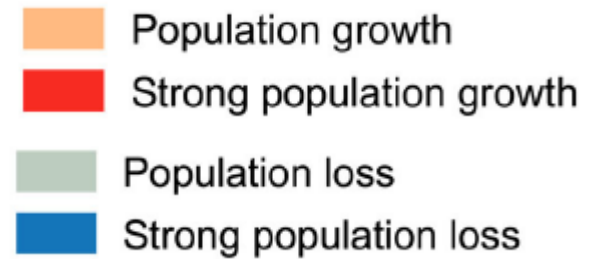
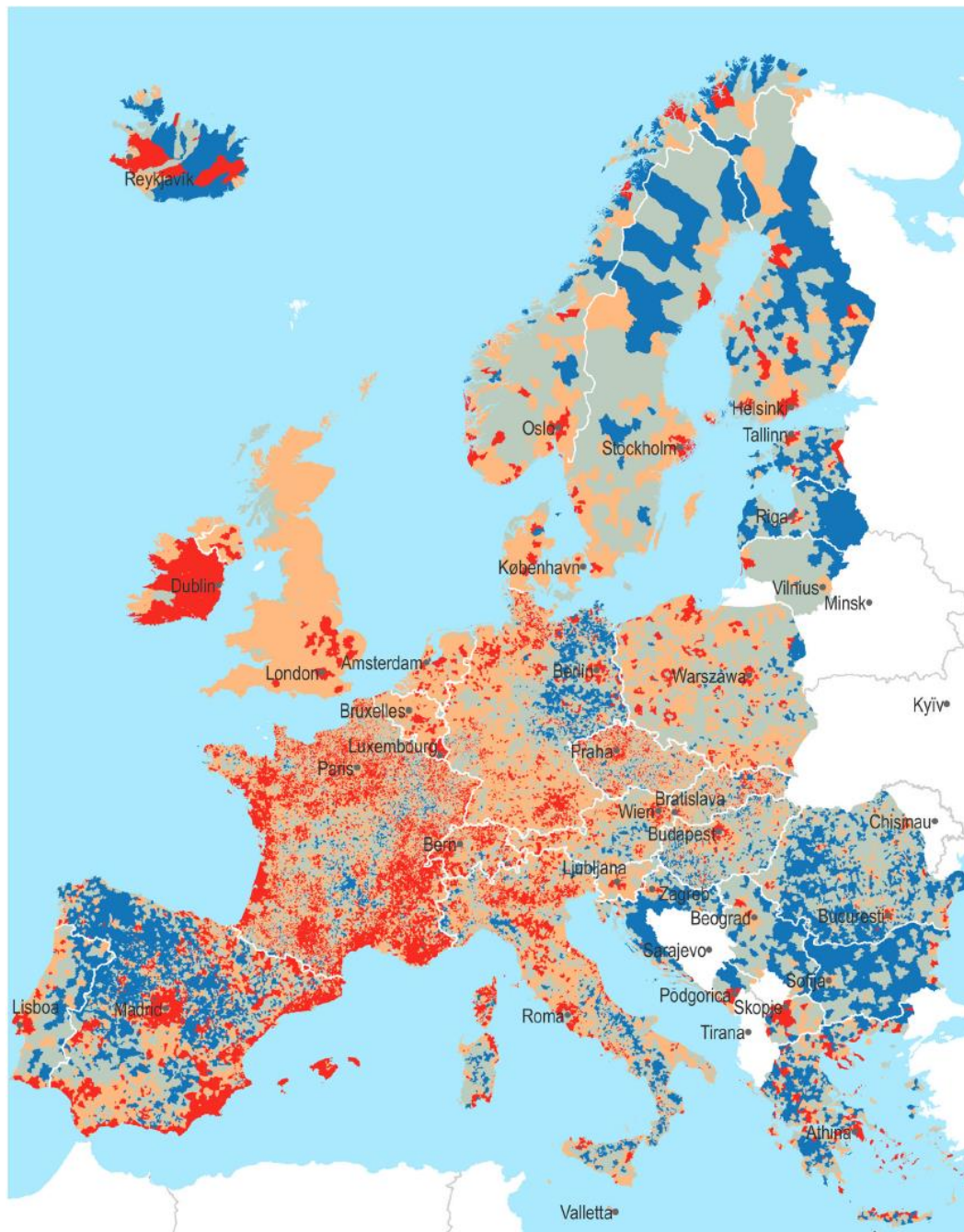

Demográfia

2000-2015

Népesség- változás, települések, 1990-2010

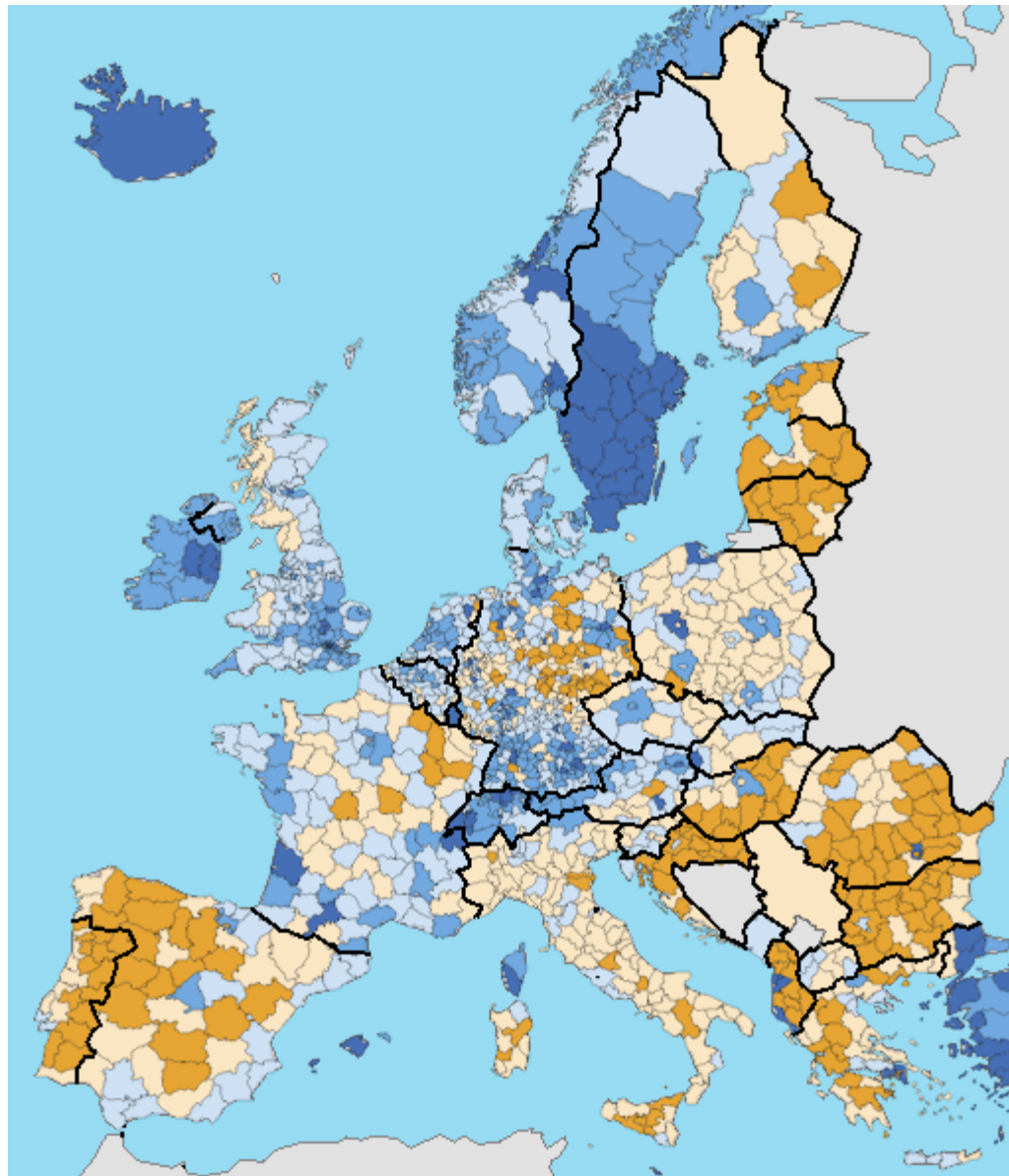
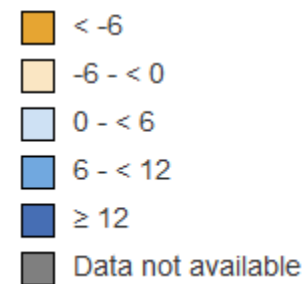

Forrás: Mykhnenko & Wolff
(2018) p.11

Népességváltozás, NUTS 3, 2016

2.5 Total population change

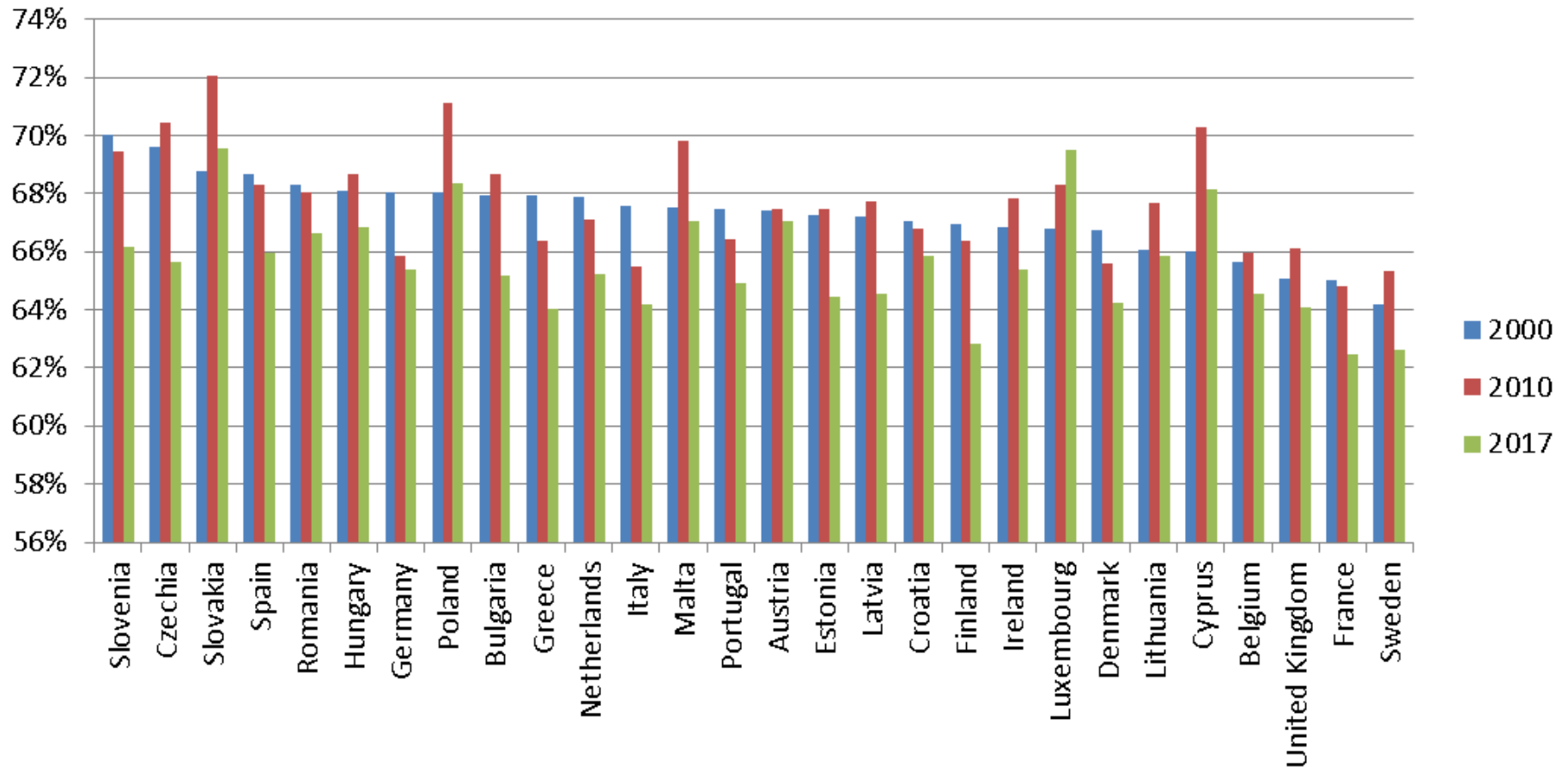
Crude rate of total population change, by NUTS 3 regions, 2016 (per 1 000 inhabitants, EU-28 = 2.4)

Forrás: EuroStat Statistical Atlas

Aktív korú népesség

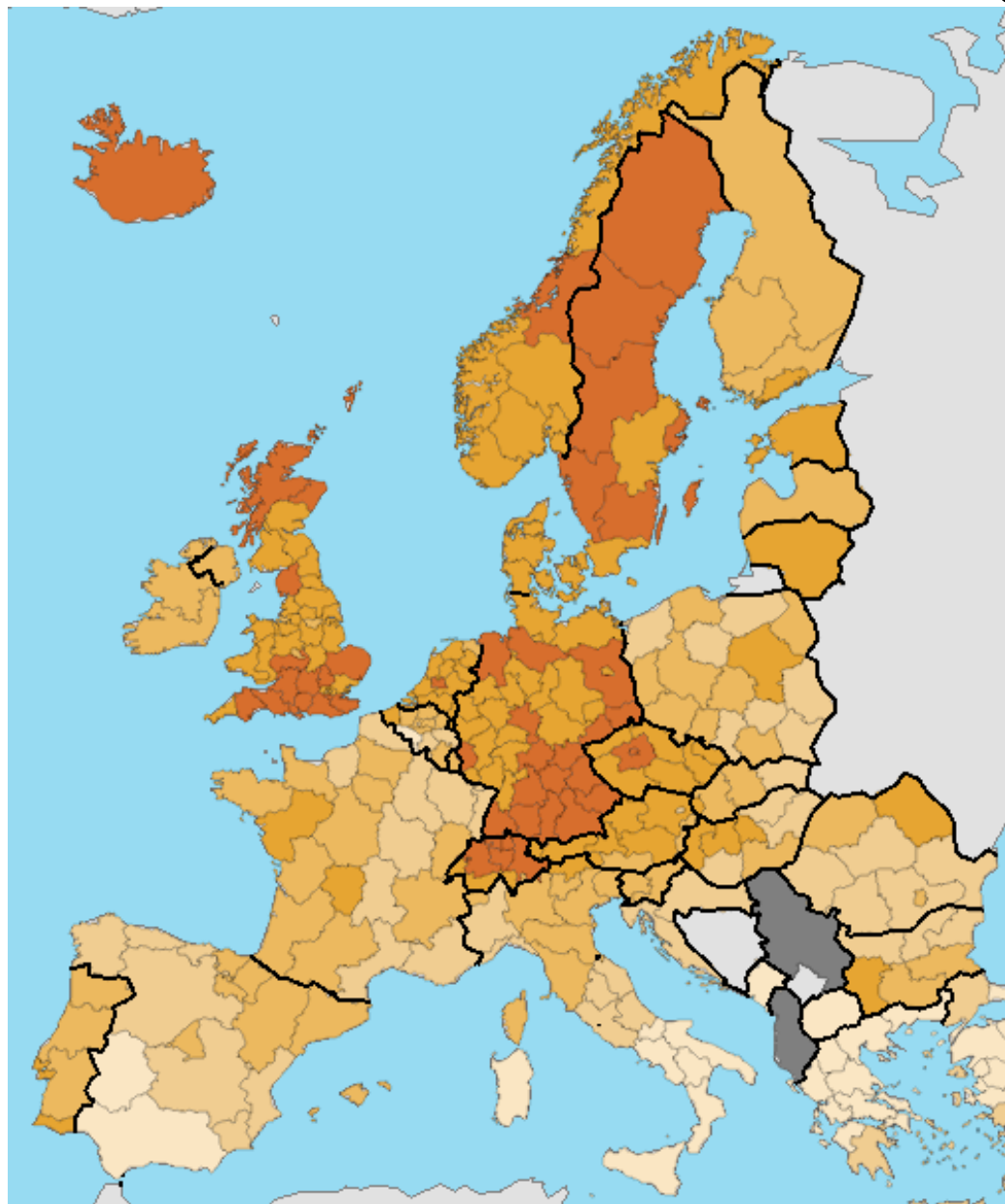
Az aktív korú népesség aránya

Az aktív korú népesség országon belüli különbségei

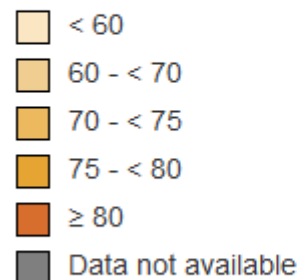

Foglalkoztatási ráta

5.1 Employment rate

Employment rate, by NUTS 2 regions, 2017
(% share of population aged 20-64, EU-28 = 72.1)

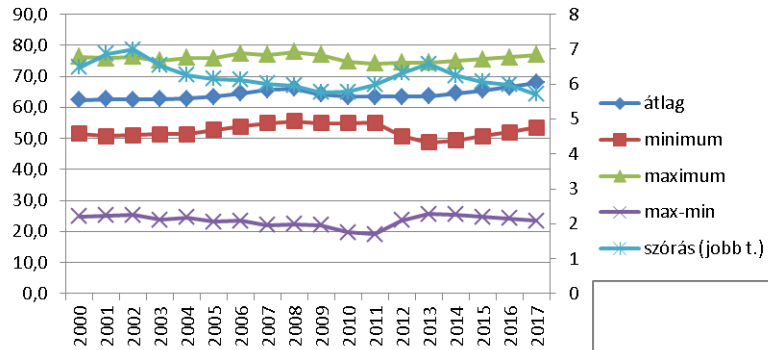

Source: Eurostat, [lfst_r_lfe2emprt](#),
[lfsi_emp_a](#)

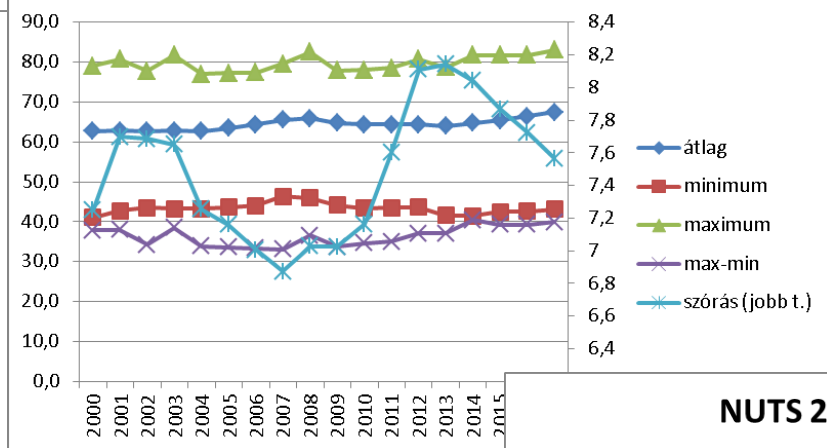
Forrás: EuroStat Statistical Atlas

Foglalkoztatási ráta

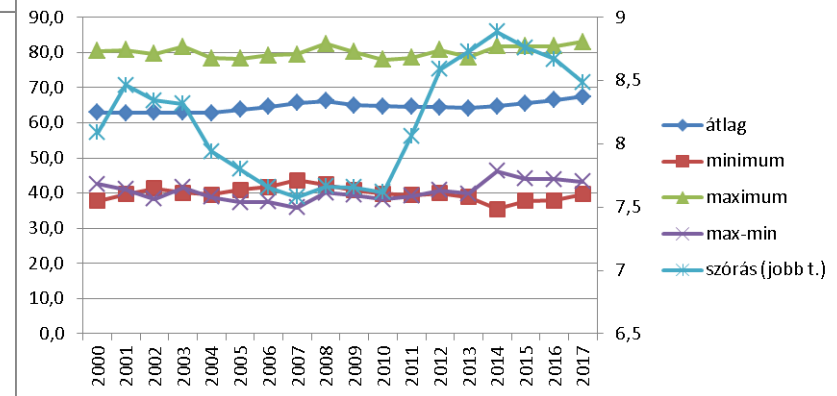
Országok közötti különbségek

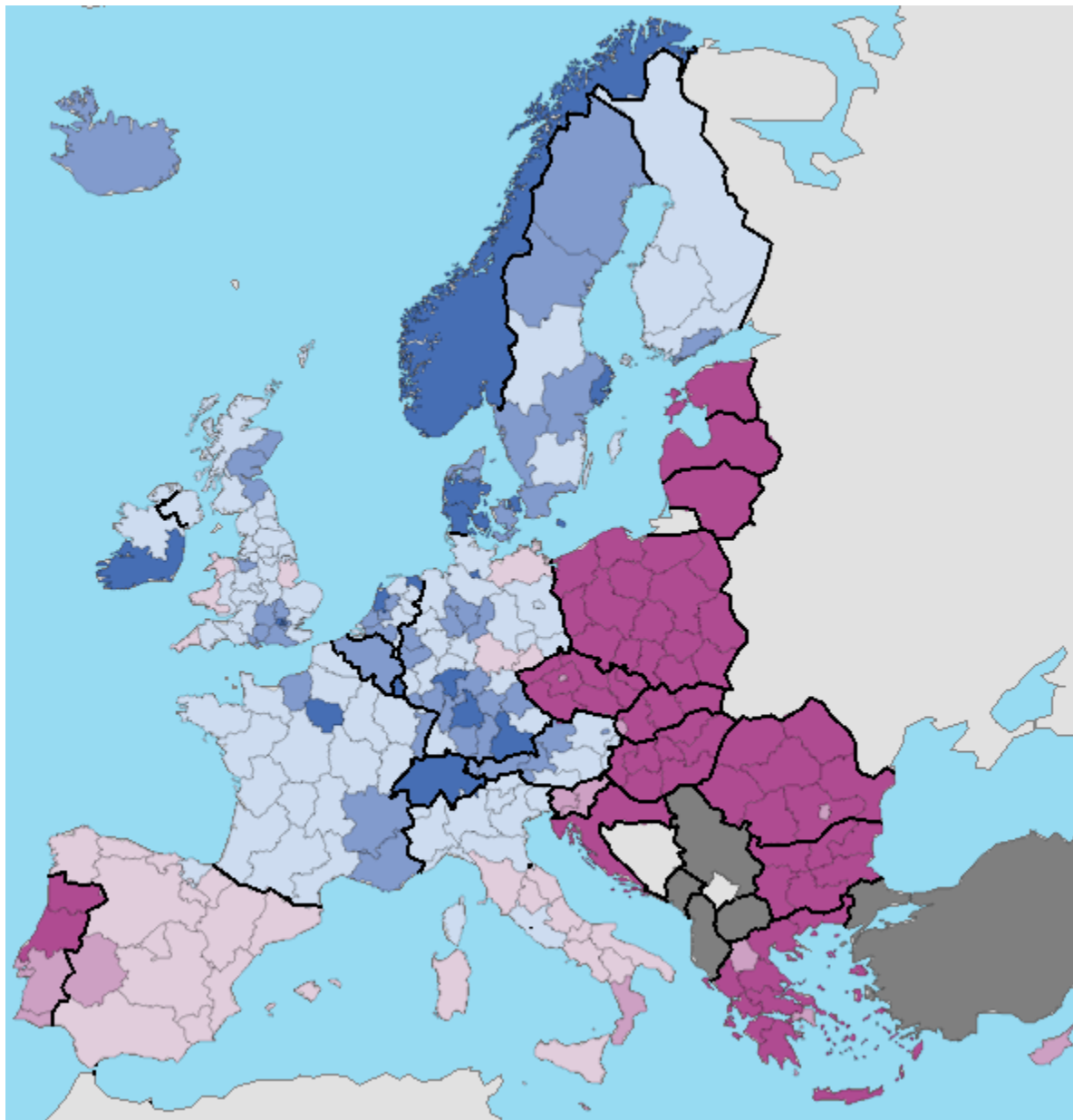
NUTS 1 szintű különbségek

NUTS 2 szintű különbségek

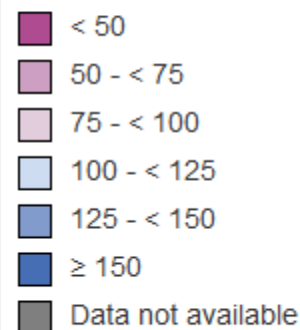

1 ledolgozott órára jutó bruttó hozzáadott érték (GVA), 2015 (NUTS 2, EU28=100)

6.5 Gross value added per hour worked

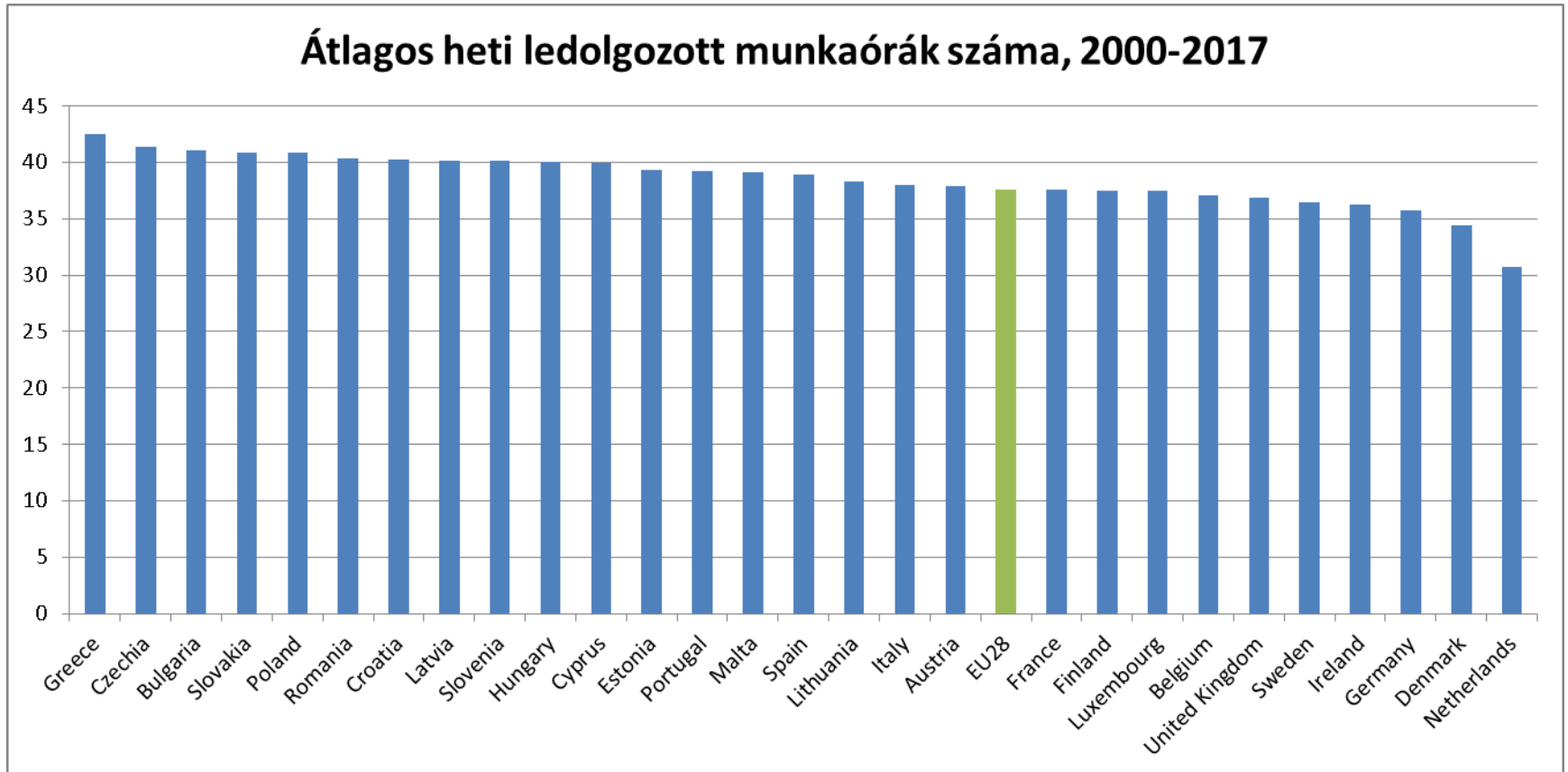
Gross value added per hour worked, by NUTS 2 regions, 2015 (based on data in EUR per hour worked in relation to the EU-28 average, EU-28 = 100)

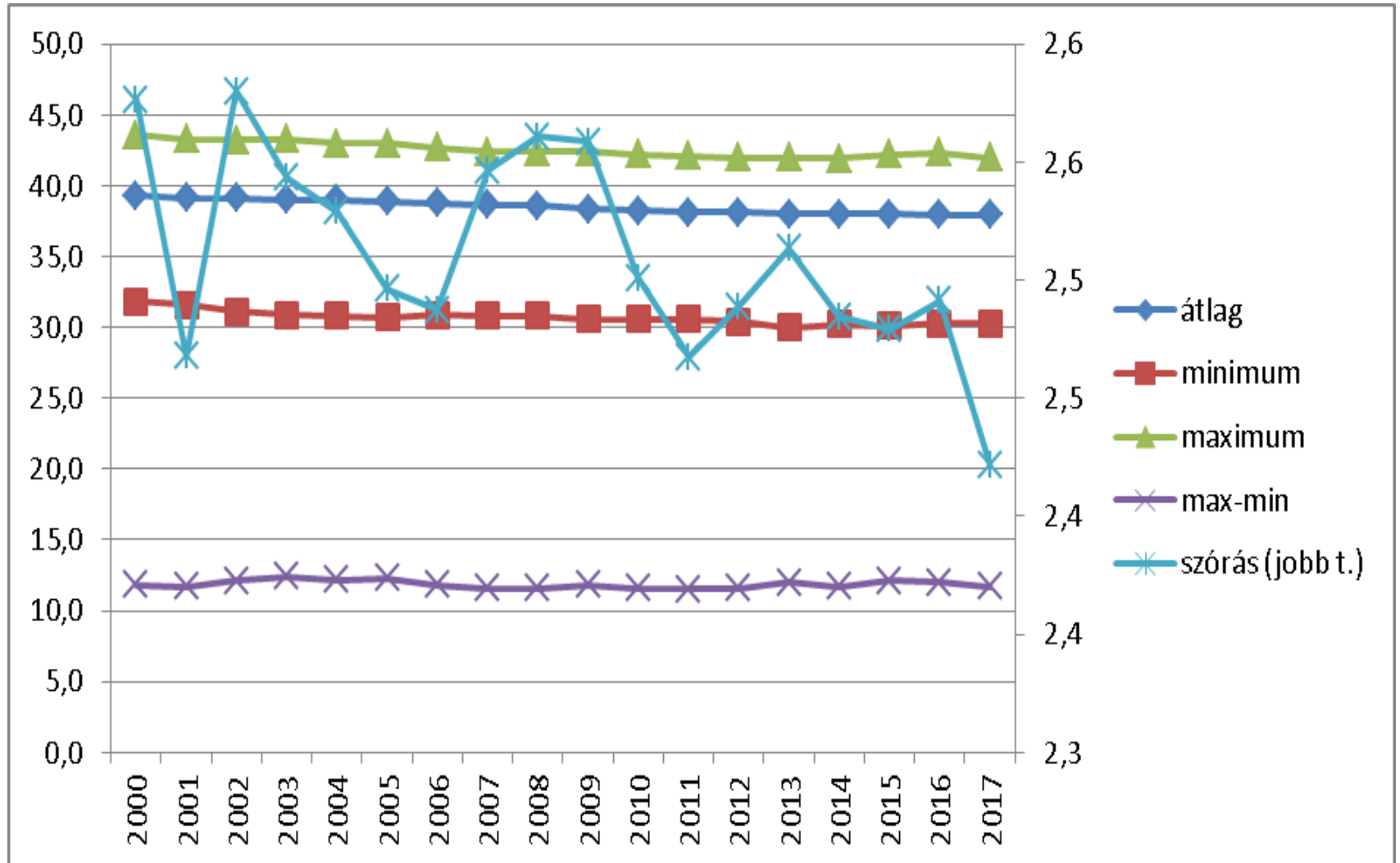
Note: Belgium, Croatia, Norway and Switzerland: national data. The Netherlands: 2014.

Forrás: EuroStat Statistical Atlas

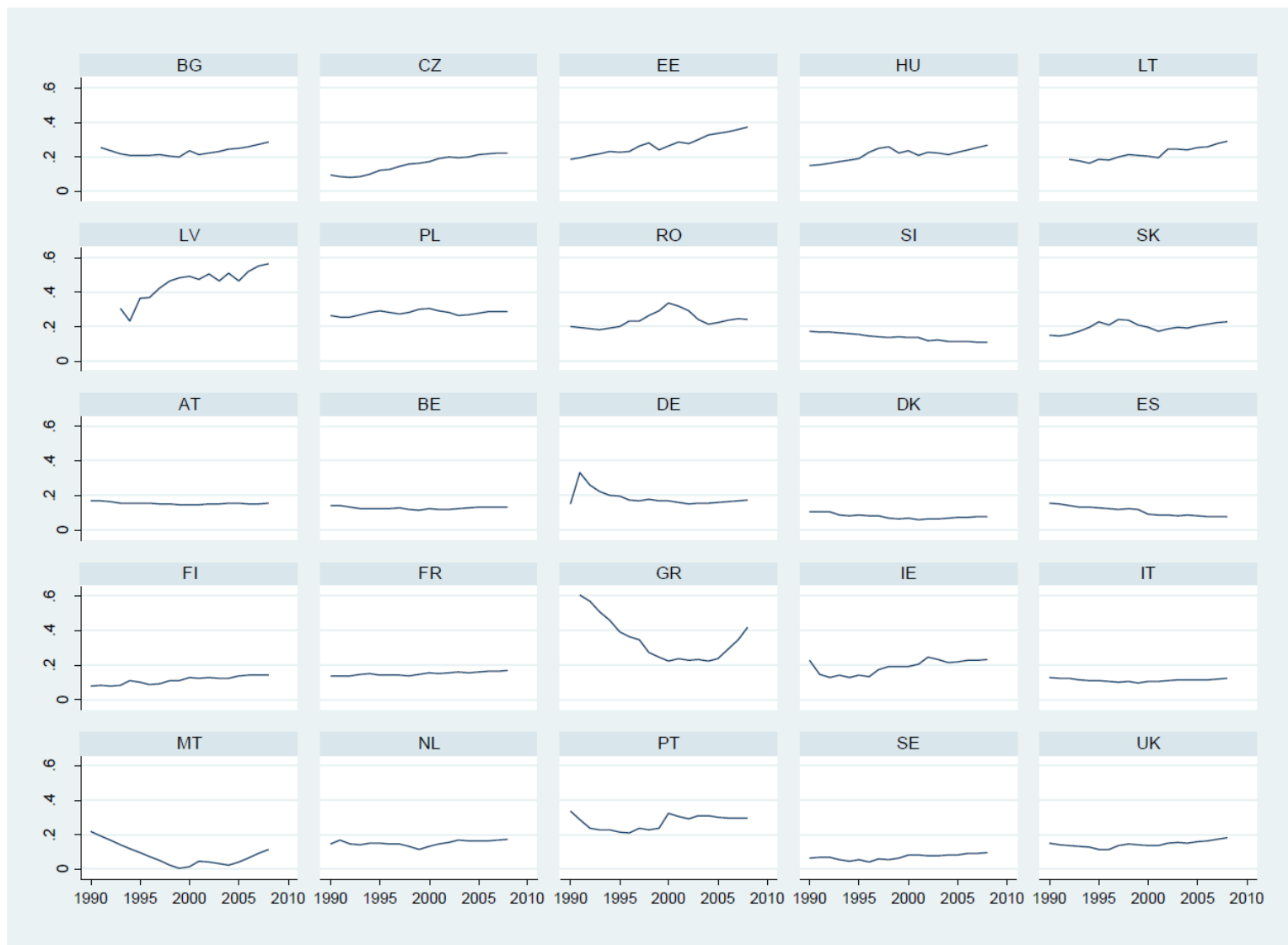
Ledolgozott munkaórák

Ledolgozott munkaórák

Regionális termelékenység

Forrás: Monastiriotis (2014) p7

Összegzés

- A klub-konvergencia és a polarizáció illik leginkább a folyamatokra, különösen a munkatermelékenység esetében
- A gazdasági válság hiszteretikus hatást gyakorol a növekedési folyamatokra
- Middle-income trap jellemző
- A munka-termelékenység alakulását a nemzeti kontextus jelentős mértékben meghatározza
- A termelékenységet hosszú távon a teljes tényezőtermelékenység (TFP) és az adott munkaegységre jutó tőkeállomány növekedése határozza meg (EC, 2018)
- A Williamson-hipotézis (regionális Kuznets-görbék) érvényesnek tűnik, de korlátozásokkal – a nemzeti szintű fejlettség nem magyarázza egyértelműen a regionális különbségeket, más, intézményi-politikai hatások is érvényesülnek

Köszönöm a figyelmet!

zsibok@rkk.hu

Hivatkozások

- Capello, R., Caragliu, A., & Fratesi, U. (2017): Modeling Regional Growth between Competitiveness and Austerity Measures: The MASST3 Model. *International Regional Science Review*, 40 (1) 38-74.
- Gardiner, B., Martin, R., & Tyler, P. (2011). Does spatial agglomeration increase national growth? some evidence from Europe. *Journal of Economic Geography* 11(6) 1–28
- Glaeser, E.L. (2011): *Triumph of the City: How Our Greatest Invention Makes us Richer, Smarter, Greener, Healthier and Happier*. New York: Penguin.
- Hadjimichalis, C., & Hudson, R. (2014). Contemporary Crisis Across Europe and the Crisis of Regional Development Theories. *Regional Studies* 48(1) 208–218
- Iammarino, S., Rodríguez-Pose, A., & Storper, M. (2017). Why regional development matters for Europe's economic future. Working Papers of the Directorate-General for Regional and Urban Policy, WP 07/2017. Brussels: European Commission.
- Lengyel I., & Varga A. (2018). A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai - helyzetkép és alapvető dilemmák. *Közgazdasági Szemle* LXV., május, 499-524.
- Martin, R. (2008). National growth versus spatial equality? A cautionary note on the new 'trade-off' thinking in regional policy discourse. *Regional Science Policy & Practice* 1(1) 3-13.
- Martin, R. (2015). Rebalancing the Spatial Economy: The Challenge for Regional Theory. *Territory, Politics, Governance* 3(3) 235-272.
- Mykhnenko, Vlad & Manuel Wolff (2018): State rescaling and economic convergence, *Regional Studies*, DOI: 10.1080/00343404.2018.1476754
- World Bank (2009). *World Development Report: Reshaping Economic Geography*. Washington, DC, World Bank